

KESKKONNAMINISTEERIUM

Piesārņojuma diennakts maksimāli pieļaujamās slodzes novērtēšana

Ilga Kokorīte, Tatjana Koļcova, Margita Bruzgo, Emīls Rubīns

PROJEKTA SEMINĀRS, 29.06.2021.

IEVADS

Latvijas upju un ezeru ekoloģiska kvalitāte ir sliktāka nekā vidēji Eiropā

Ziņu aģentūra LETA 4.mar

DIENA Latvijā

E-GRĀMATNĪCA | ABONĒT | IENĀKT

©FOLK/Arvats Kestenis

Tikai 33% Latvijas upju atzina Latvijas Lauku projektu vadītāja Anīta Dzelme, ka šīs ir labākās.

Viņa norādīja, ka šīs ir labākās ir 40%. Dzelme skaidrojusi, ka šīs ir labākās ir 40%.

Foto: LETA

LLKC: Tikai 33% Latvijas upju un ezeru ir labā ekoloģiskā kvalitātē

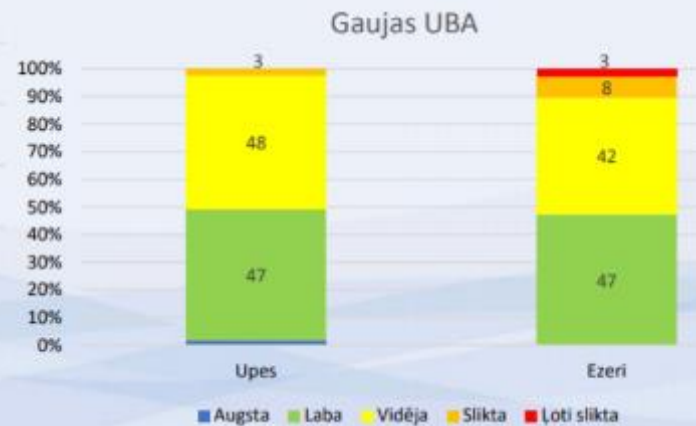
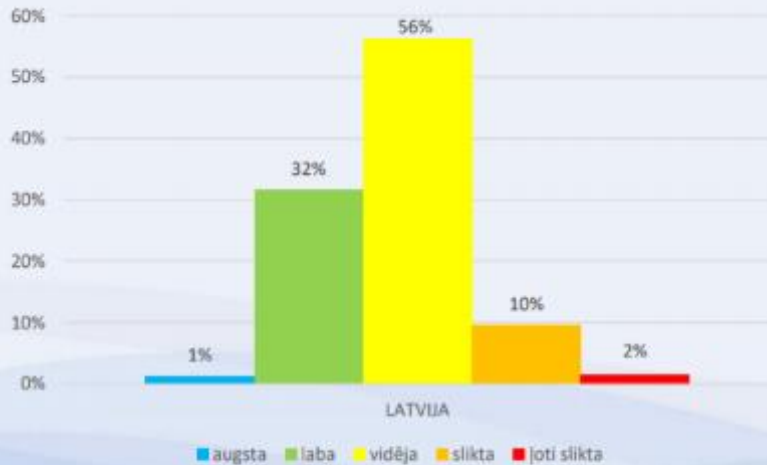
Tikai 33% Latvijas upju un ezeru ir labā ekoloģiskā kvalitātē, aģentūrai LETA atzina Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra (LLKC) projektu vadītāja Anīta Dzelme.

IEVADS

Eiropas Savienības LIFE programmas Integrētais projekts
"Latvijas upju baseinu apsaimniekošanas plānu ieviešana laba virszemes ūdens stāvokļa sasniegšanai"

Ekoloģiskā kvalitāte Latvijā un Gaujas UBA

▪ **EITROFIKĀCIJA**

- **Projekta ideja** – kvantificēt diennakts maksimālās pieļaujamās N un P slodzes Salacas un Pernu baseinos un analizēt pasākumus, kas palīdzētu samazināt piesārņojuma slodzes

Progress ceļā uz HELCOM mērķu sasniegšanu: Nkop slodzes, 2017.g.

Country/basin	325 000 t				88417 t		
	BOB	BOS	BAP	GUF	GUR	DS	KAT
Denmark	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
Estonia	↓	↓	↓			↓	↓
Finland	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
Germany	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
Latvia	↓		↑			↓	↓
Lithuania			↑		↑		
Poland	↓	↓		↓	↓	↓	↓
Russia				↓	↓		
Sweden	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
Belarus					↓		
Czech Republic			↓				
Ukraine			↑				
Baltic Sea shipping	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
Other countries	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓

Reduction still left to the target* is

- Less than 10%
- Between 10 and 30%
- Between 30% and 50%
- 50% or more

Progress ceļā uz HELCOM mērķu sasniegšanu: Pkop slodzes, 2017.g.

Country/basin	7360 t				2020 t		
	BOB	BOS	BAP	GUF	GUR	DS	KAT
Denmark			↓			↓	↓
Estonia			↓	↓	↓		
Finland	↓			↓			
Germany			↓			↓	
Latvia			↓		↓		
Lithuania			↓		↓		
Poland			↓				
Russia			↓	↓			
Sweden		↓	↓			↓	
Belarus			↓				
Czech Republic			↓				
Ukraine			↓				
Baltic Sea shipping							
Other countries							

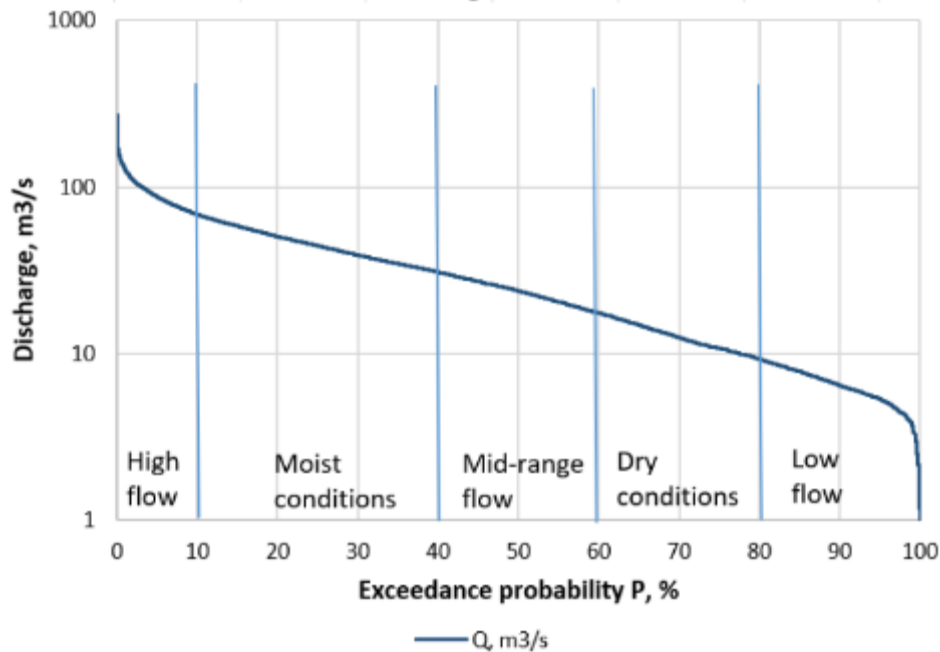
Reduction still left to the target* is

- Less than 10%
- Between 10 and 30%
- Between 30% and 50%
- 50% or more

DIENNAKTS MAKSIMĀLI PIEĻAUJAMĀ SLODZE

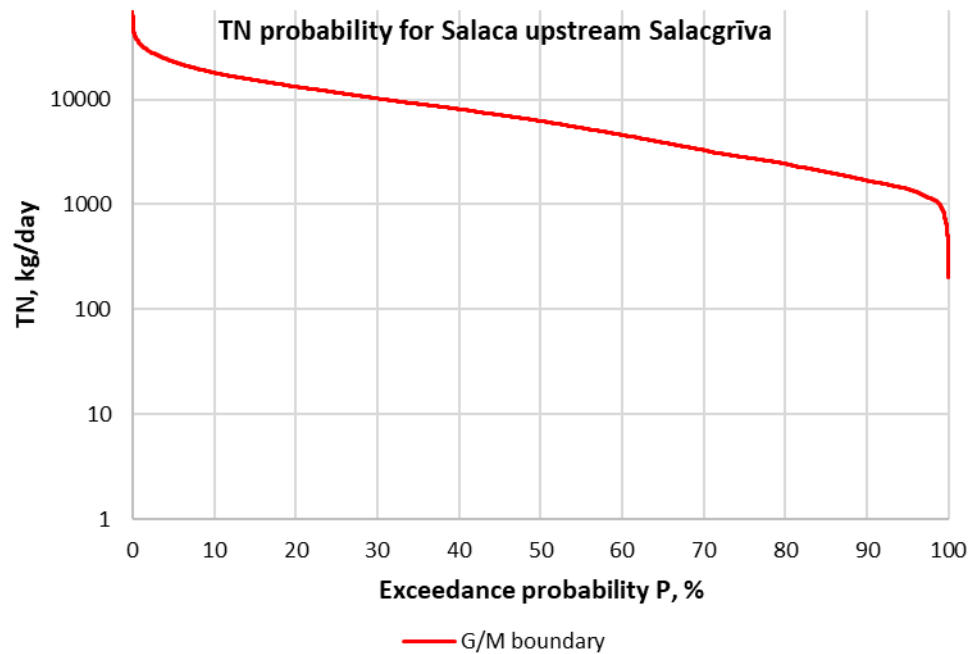
- ✓ DAML – Daily Allowable Maximum Load
- ✓ Kumulatīvā slodze no dažādiem avotiem, kuru nepārsniedzot tiek izpildīti vides kvalitātes normatīvi vai izvirzītie apsaimniekošanas mērķi
- ✓ Mērvienības – parasti kg/dnn vai t/dnn
- ✓ Pamatā noteces ilguma/pārsniegšanas līkne

Salaca – Lagaste (dati 1961-2019.g.)

- > 65 m³/s – ļoti augsts ūdens līmenis
- 65 – 31 m³/s – augsts līmenis
- 31 – 17 m³/s – vidējs ūdens līmenis
- 17 – 9 m³/s – zems ūdens līmenis
- <9 m³/s – ļoti zems ūdens līmenis

Diennakts maksimāli pieļaujamās slodzes pārsniegumi Salacā

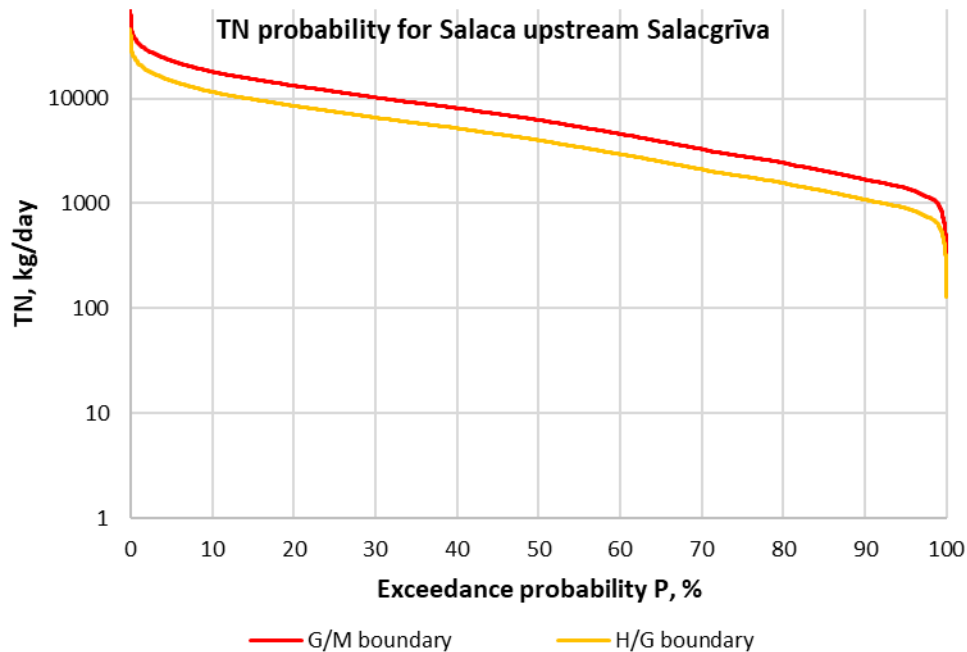

- Vides kvalitātes standarts – Nkop un Pkop koncentrācija:
  - ✓ labas/vidējas kvalitātes klases robežvērtība atbilstoši upes tipam
  - ✓ Salacai Nkop – 2,8mg/L, Pkop – 0,09mg/L

Slodze= konc*caurplūdums*laiks

MĒRVENĪBAS!

Diennakts maksimāli pieļaujamās slodzes pārsniegumi Salacā

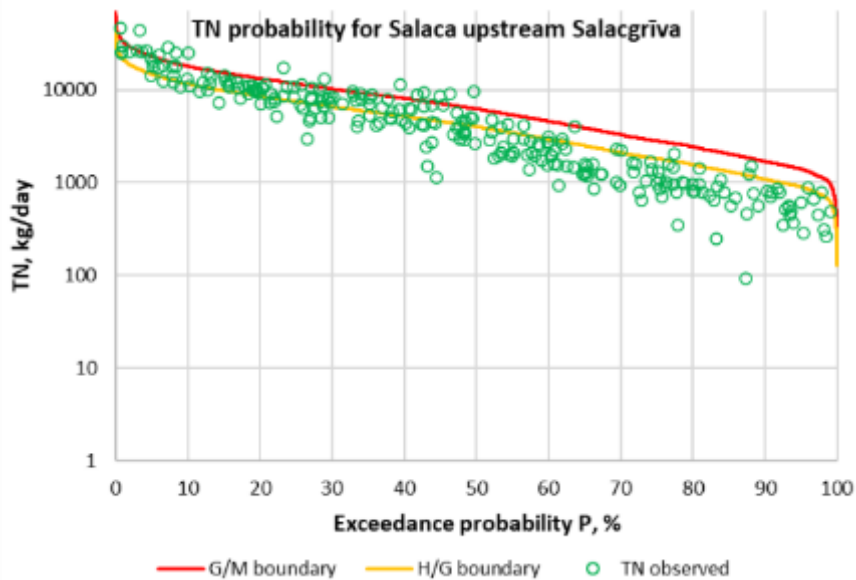
- Vides kvalitātes standarts – Nkop un Pkop koncentrācija:
  - ✓ augstas/labas kvalitātes klases robežvērtība atbilstoši upes tipam
  - ✓ Salacai Nkop – 1,8mg/L, Pkop – 0,045mg/L

Slodze= konc*caurplūdums*laiks

MĒRVENĪBAS!

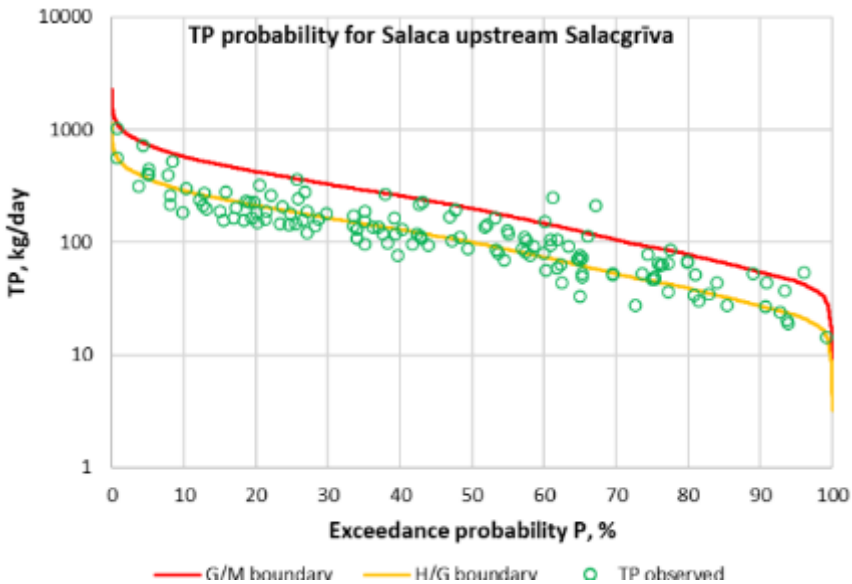
Diennakts maksimāli pieļaujamās slodzes pārsniegumi Salacā

P, %	Q, m ³ /s	TN_obs. t/day	TN_obs minus TN_GM, t/day	TN_obs minus TN_GM, %	TN_obs minus TN_HG, t/day	TN_obs minus TN_HG, %
0-10	94.5	22.5	-0.4	-2	7.8	53
10-20	63.1	11.4	-3.8	-25	1.6	17
20-30	48.0	8.3	-3.3	-29	0.8	11
30-40	37.4	6.8	-2.2	-25	1.0	17
40-50	29.2	4.8	-2.3	-32	0.3	6
50-60	22.1	2.6	-2.7	-51	-0.8	-24
60-70	16.0	1.8	-2.1	-55	-0.7	-29
70-80	11.7	1.2	-1.6	-59	-0.6	-36
80-90	8.4	0.8	-1.2	-61	-0.5	-40
90-100	5.8	0.6	-0.8	-59	-0.3	-37

- Labai ekoloģiskai kvalitātei atbilstošā N_{kop} diennakts maksimāli pieļaujamā slodze tiek pārsniegta atsevišķos gadījumos daudzūdens periodos ($P < 50\%$)
- Augstai ekoloģiskai kvalitātei atbilstošā N_{kop} slodze tiek pārsniegtas augstiem caurplūdumiem
- Difūzie piesārņojuma avoti

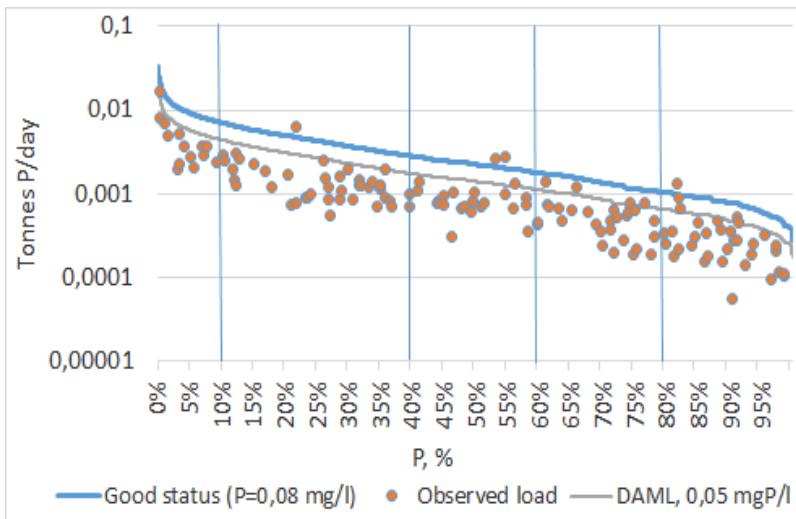
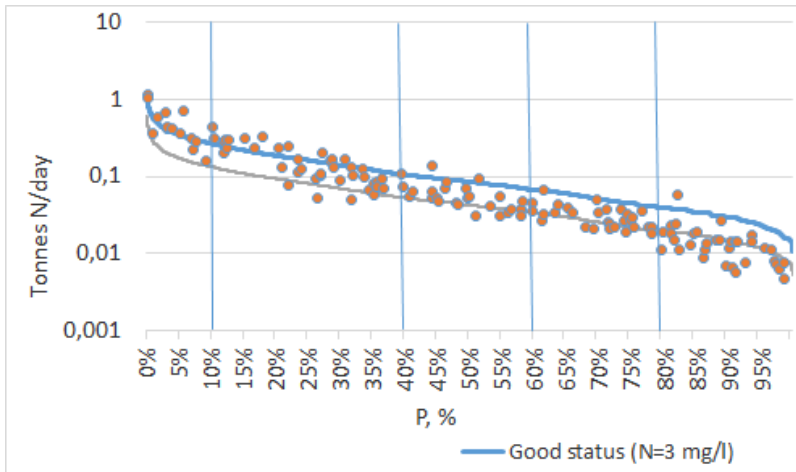
Diennakts maksimāli pieļaujamās slodzes pārsniegumi Salacā

P, %	Q, m ³ /s	TP_obs. t/day	TP_obs minus TP_GM, t/day	TP_obs minus TP_GM, %	TP_obs minus TP_HG, t/day	TP_obs minus TP_HG, %
0-10	94.5	0.46	-0.28	-38.0	0.09	24.0
10-20	63.1	0.21	-0.28	-56.3	-0.03	-12.6
20-30	48.0	0.20	-0.18	-47.4	0.01	5.2
30-40	37.4	0.14	-0.15	-51.7	-0.01	-3.4
40-50	29.2	0.14	-0.09	-40.1	0.02	19.7
50-60	22.1	0.10	-0.07	-39.6	0.02	20.8
60-70	16.0	0.09	-0.04	-28.3	0.03	43.4
70-80	11.7	0.06	-0.03	-36.2	0.01	27.7
80-90	8.4	0.04	-0.03	-40.5	0.01	19.1
90-100	5.8	0.03	-0.02	-33.4	0.01	33.2

- Labai ekoloģiskai kvalitātei atbilstošā P_{kop} diennakts maksimāli pieļaujamā slodze tiek pārsniegta atsevišķos gadījumos mazūdens periodā ($P > 60\%$)
- Augstai ekoloģiskai kvalitātei atbilstošā P_{kop} slodze tiek pārsniegta gan pie ļoti augstiem, gan zemiem caurplūdumiem
- Ietekme no dažādiem piesārņojuma avotiem:
  - ✓ mazūdens periodā punktveida piesārņojums
  - ✓ pie augstākiem caurplūdumiem – izskalošanās/erozija no sateces baseina augsnēm

Igaunijas piemērs

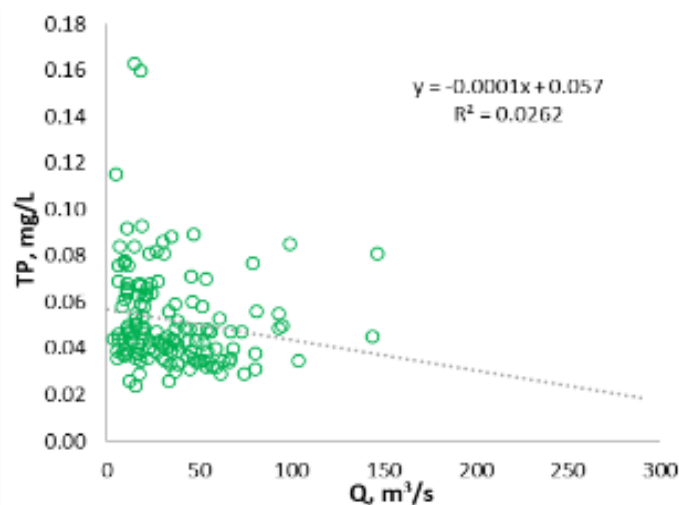
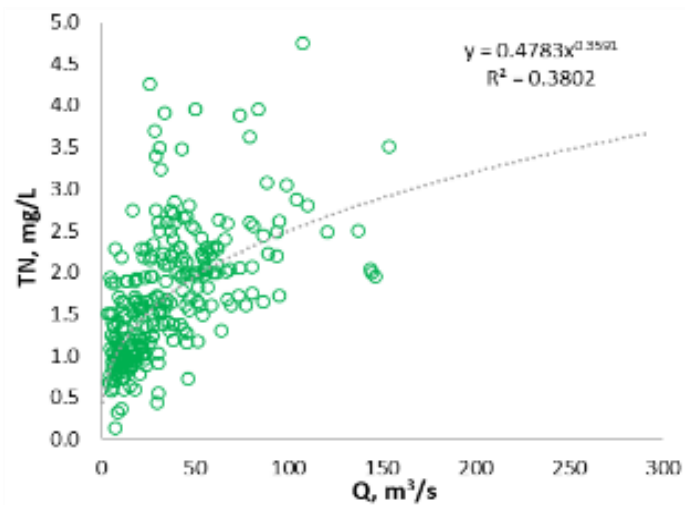

- Vodja – Pernu kreisā krasta pieteka; I/s zemes aizņem ~59%
- Labai ekoloģiskai kvalitātei atbilstošā Nkop slodze tiek pārsniegta pie augstiem caurplūdiem ($P < 20\%$)
- Augstai kvalitātei atbilstošā Nkop slodze tiek pārsniegta visos hidroloģiskajos režīmos.
- Novērotā Pkop slodze kopumā nepārsniedz labai un augstai ekoloģiskai kvalitātei atbilstošo slodzi, izņemot atsevišķas epizodes.

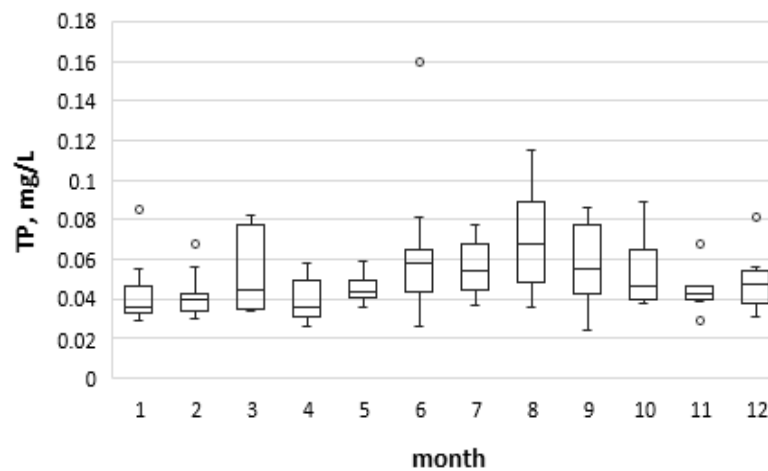
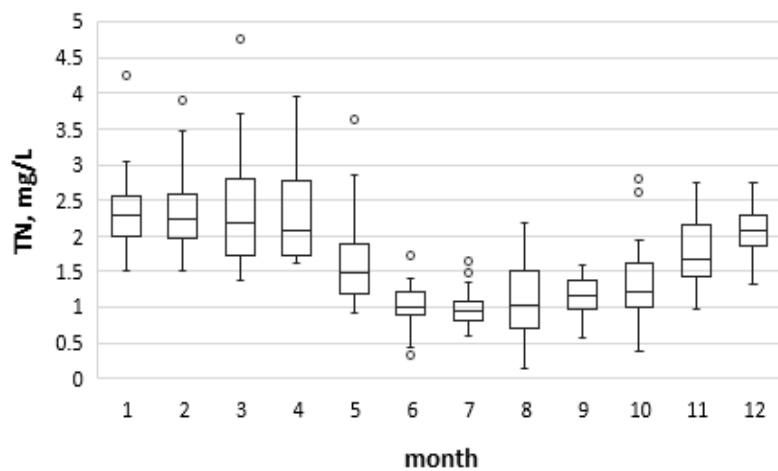
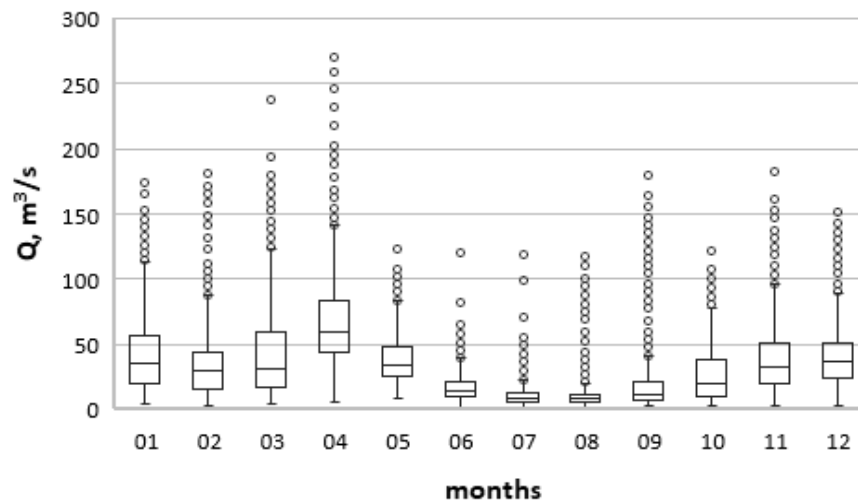
Normalizētās gada vidējās N un P slodzes un īpatnējās noteces (2014-2019)

Upe	N _{kop} , t/g	N _{kop} , kg/ha/g	P _{kop} , t/g	P _{kop} , kg/ha/g
Salaca	1847	5,42	50	0,15
Seda	232	4,03	5,9	0,10
Pernu	4118	7,99	59,4	0,12
Vodja	76,5	15,00	0,5	0,10

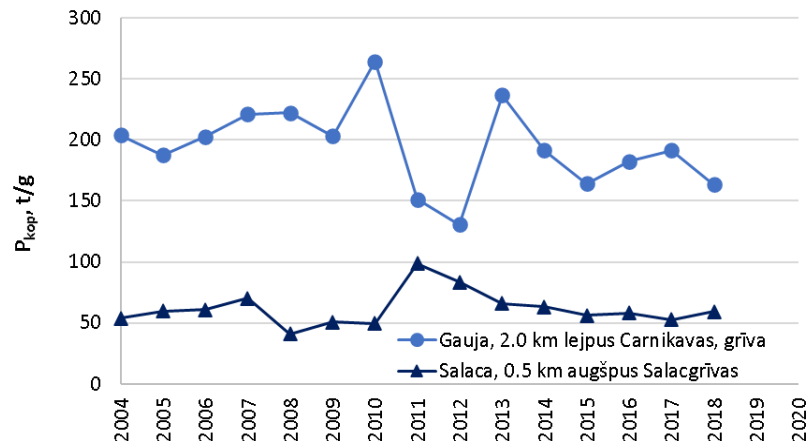
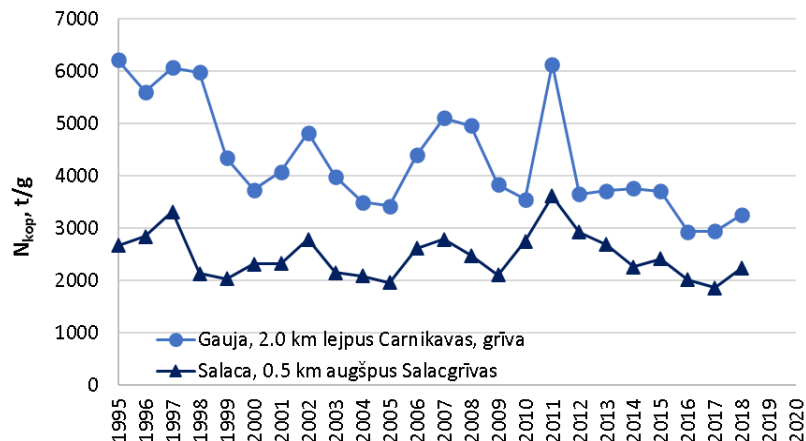
Korelācija starp piesārņojošo vielu koncentrāciju un caurplūdumu Salacā

Caurplūduma un biogēno elementu satura sezonālā mainība

Nkop un Pkop slodzes ilgtermiņa izmaiņas Salacā un Gaujā

(avots: Gaujas upju baseinu apsaimniekošanas plāns 2021-2027)

Nkop un Pkop slodze kopš 1990.g. samazinās

Ja analizē periodu par 2009-2019.g., statistiski ticamas ($p < 0,05$) slodzes mainības nav

Nkop koncentrācija kopš 1990.g. samazinās – g.k., aprīlī, maijā un jūlijā

Pkop koncentrācija kopš 2004.g. samazinās, bet tendence nav statistiski ticama.

Secinājumi

- Lai sasniegtu vismaz labu ekoloģisko kvalitāti iekšzemes ūdeņos un it īpaši Baltijas jūrā, nepieciešams samazināt piesārņojuma slodzes
- DAML metode ir piemērota, lai analizētu diennakts maksimāli pieļaujamo piesārņojuma slodžu pārsniegumus pie dažādiem hidroloģiskiem apstākļiem
- Lielākie slāpekļa slodzes pārsniegumi konstatēti daudzūdens periodos → difūzās noteces
- Fosfora slodzes pārsniegumi konstatēti pie dažādiem hidroloģiskajiem apstākļiem → piesārņojuma avotu daudzveidība
- Iegūto informāciju var izmantot, lai efektīvāk plānotu piesārņojuma samazināšanas pasākumus atkarībā no dominējošiem avotiem un pieplūdes veida

Paldies par uzmanību!

Sazinieties ar mani:

Ilga.kokorite@lvgmc.lv

KESKONNAMINISTEERIUM

Diennaktī maksimāli pieļaujamās
piesārņojuma slodzes, lai
samazinātu barības vielu slodzi uz
Rīgas līci (DAML)